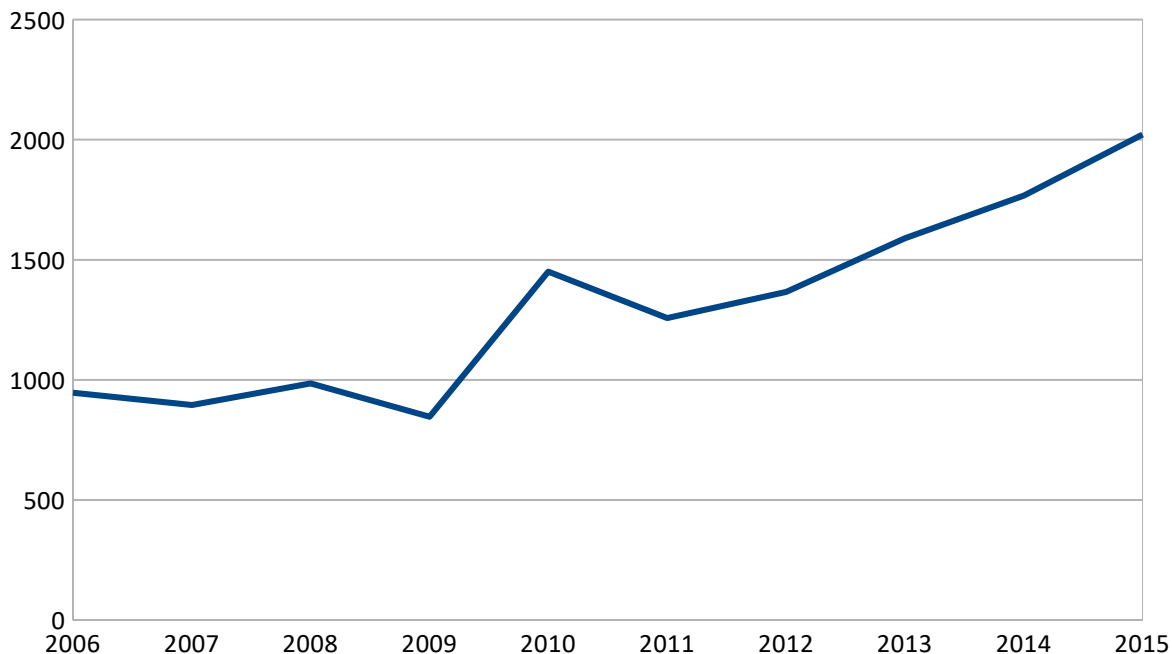

Филолозите на пазара на труда в обществения живот

Завършилите хуманитарни специалности през последните няколко години не представляват голям дял от новонавлизащите на пазара на труда. Все пак според данни на Националния осигурителен институт (НОИ) те са общо над 13 хиляди. На пазара на труда броят на филолозите, завършили през последните години е по-голям от броя на завършилите преди това. От завършилите през всяка от годините 2006-2009 на пазара на труда през 2016 г. има по около 1000 филолози. След това броят им постепенно се увеличава до 2000 през 2015. В броя на студентите в професионалното направление „Филология“ няма ръст през последните години. Така че „изчезването“ на филолози от пазара на труда най-вероятно се дължи на други причини, една от които е миграцията. Около 80% от филолозите, завършили след 2005 година, които в момента са на пазара на труда са жени. Това съотношение отразява като цяло и съотношението при студентите, които се обучават.

Графика 1. Брой студенти, завършили филология между 2006 и 2015 година, които през 2016 г. са на пазара на труда*

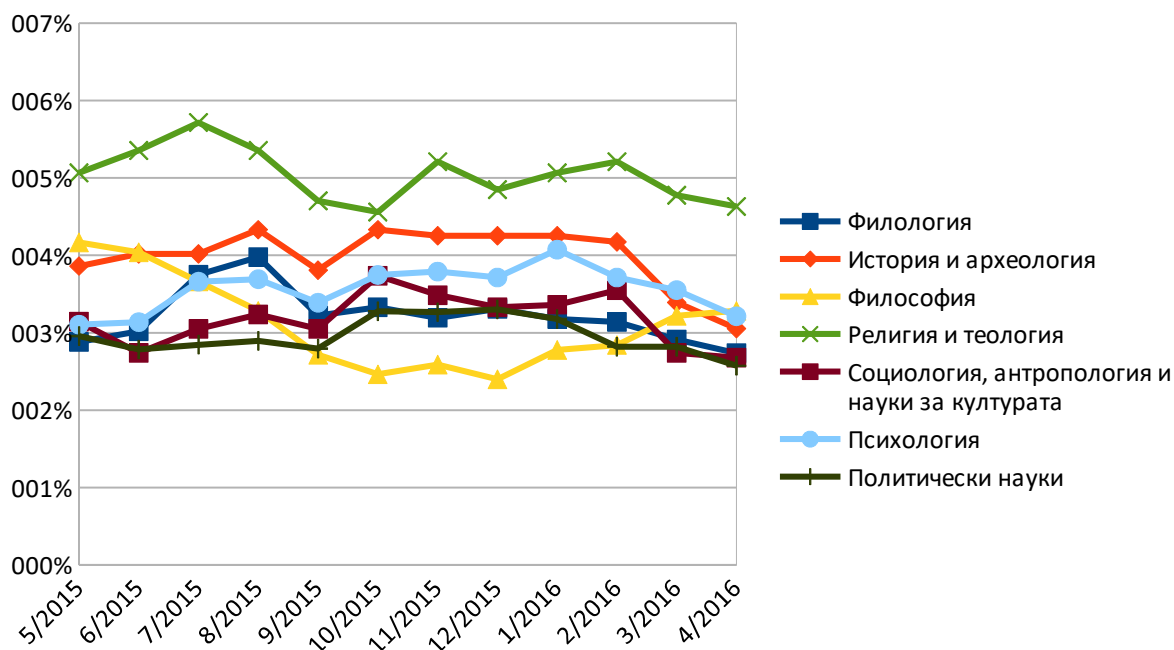

Източник: НОИ

*Данните не обхващат хората, работещи в сивия сектор

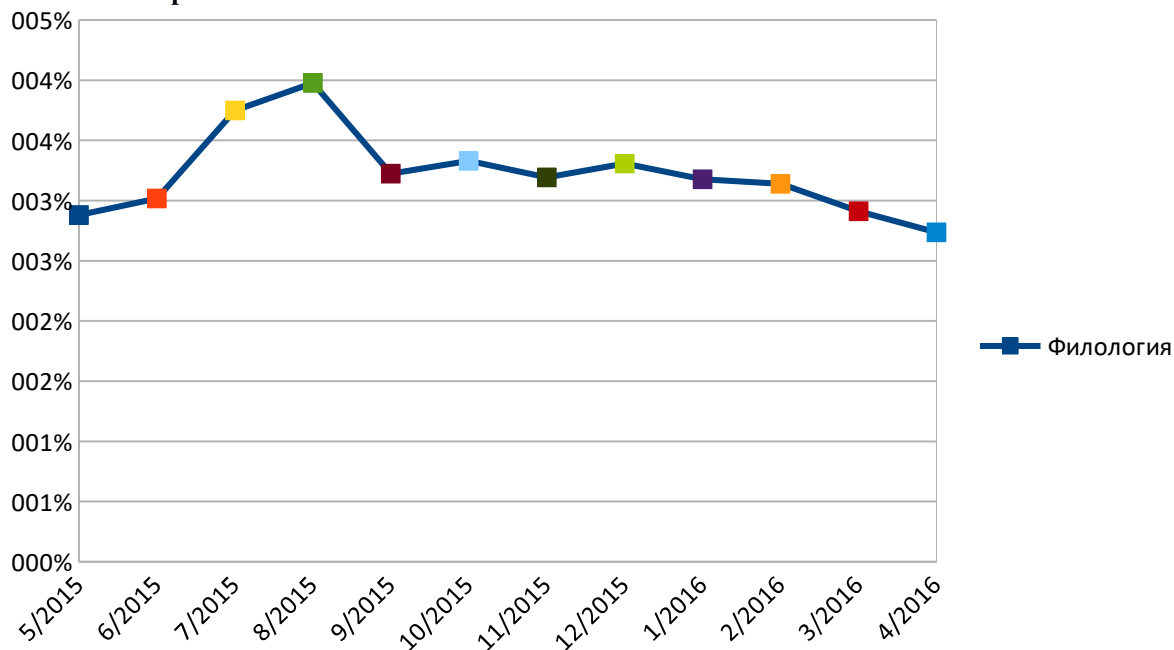
Безработицата сред филолозите както и сред останалите висшисти е много ниска. От регистрираните в базата данни на НОИ филолози, завършили след 2005 година безработните само в отделни месеци достигат до 4%.

Графика 2. Процент безработни сред завършилите професионалното направление Филология и други професионални направления от областта на хуманитарните и социалните науки за периода май 2015 г. – април 2016 г.

Източник: НОИ

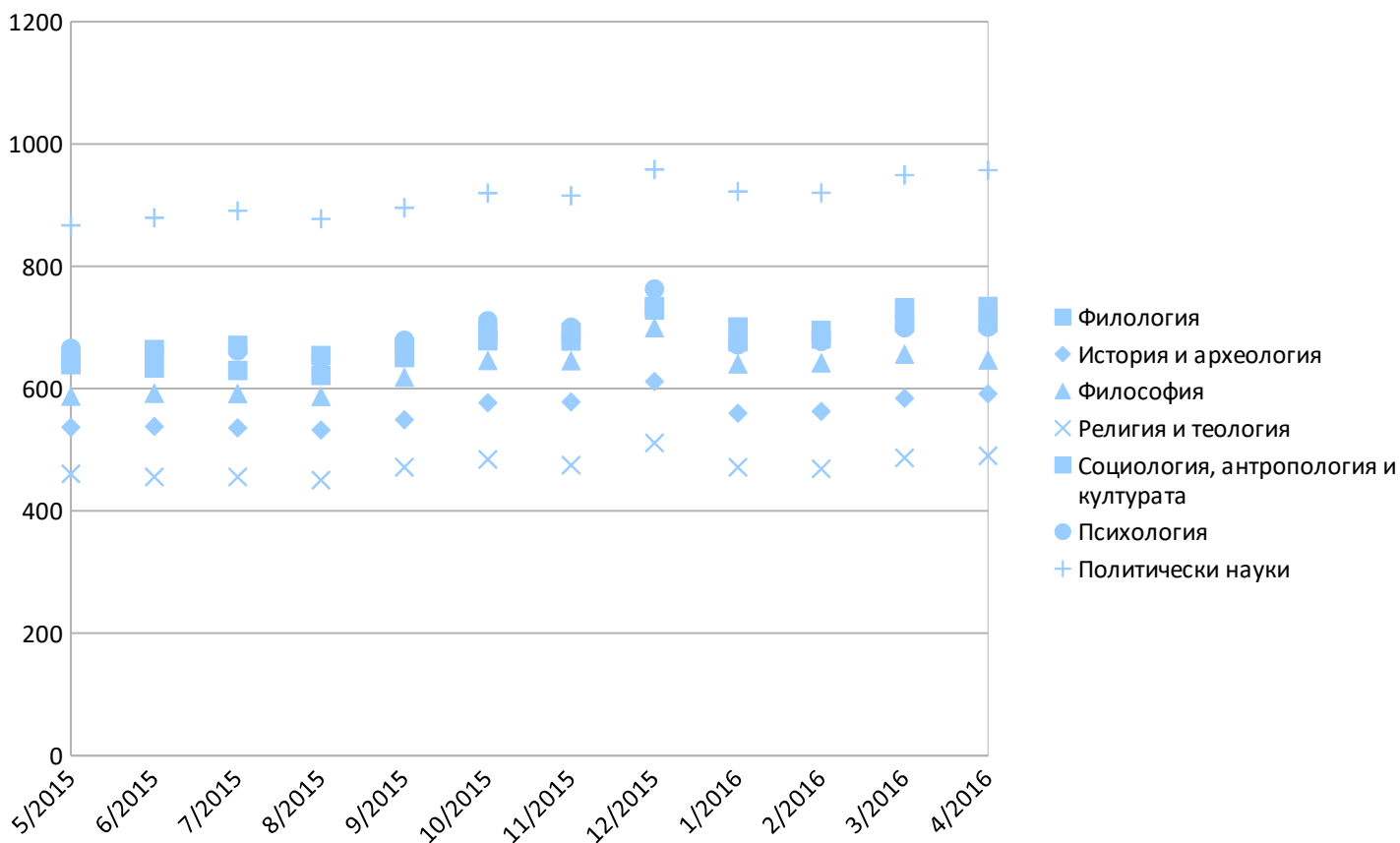
Графика 3. Процент безработни сред завършилите професионалното направление Филология за периода май 2015 г. – април 2016 г.

Източник: НОИ

Средният осигурителен доход на завършилите филолози през първите години след започване на работа е над 600 лева. Подобен е доходът на завършилите други професионални направления от хуманитарната сфера. Това са типичните доходи и за завършилите някои социални науки, но като цяло на българския пазар на труда социалните науки носят малко по-високи доходи от хуманитарните.

Графика 4. Среден осигурителен доход сред завършилите професионалното направление „Филология“ и други професионални направления от областта на хуманитарните и социалните науки за периода май 2015 г. – април 2016 г.

Източник: НОИ

Уменията обикновено се делят на познавателни (когнитивни), социално-емоционални и технически. Техническите умения имат отношение към специфична професия. Познавателните са свързани с фундаментални знания и уменията за тяхното използване в живота. Тук влиза и самото умение да се учи. Социално-емоционалните умения понякога биват наричани „меки“ умения. Това са различни лични качества, които определят наред с други неща и как общуваме, как реагираме в различни ситуации, как се справяме с промените. Междудличностни умения включват качества като екстровеерност, откритост за нови възприятия и доброжелателност. Те не винаги имат пряк ефект върху представянето на пазара на труда. Ползността им е различна в различните професии и в различните житейски ситуации.

Завършването на едно и също професионално направление и дори на една и съща специалност в един и същи университет, разбира се не гарантира еднакво представяне на пазара на труда. Значение имат и много други фактори. Хора с еднакво образование, но различна числова (математическа) и езикова грамотност получават различно възнаграждение през трудовия си живот. Все пак образованието и в частност висшето образование значително изравнява шансовете.

Според изследване на Manpower сред работодателите България е сред страните в целия свят, които споменават като основна пречка за намиране на подходящ персонал липсата на „твърди“ умения (60% в България срещу 33% глобално). Под „твърди“ умения от Manpower разбират професионални, технически умения.

За филолозите уменията, характерни за професията включват владенето на съответния език, както и техники за общуване, за превеждане на различни текстове, умения за преподаване и други.

В средносрочен план е твърде вероятно ежедневните рутинни устни преводи, като преводите по време на делови разговори, работни срещи и семинари постепенно да отмрат като човешка дейност и да бъдат заменени от далеч по евтиния машинен превод. Нещата са по-различни, когато става дума за преводи, които изискват дълбоко познаване на културните кодове също създават трудности. За филолозите ще остане преводът на уникални текстове, каквито са литературните произведения и преводът на сложни специализирани текстове, при които е нужна голяма точност и разбиране на съответната професионална сфера. С такива текстове алгоритмите, които използват статистически методи засега не се справят добре, включително защото липсват достатъчно преведени вече образци.

В наскоро издадената книга с есета Александър Шурбанов¹ дава пример с превода на заглавието на филма на Агнешка Холанд за Ян Палах, който се самозапалва в знак на протест при нахлуването на съветски войски в Чехословакия 1968-1969. Филмът се разпространява на английски със заглавие *Burning bush*, което е преведено като „Горящ храст“. Това, както отбелязва Шурбанов, е библейски образ. В православната Библия по традиция се говори за горяща къпина. Алгоритмите за превод на Гугъл за момента също не могат да предложат толкова контекстуализирано разбиране на текста и упорито превеждат „burning bush“ като „горящ храст“. Това се дължи и на факта, че съществуващите образци превеждат така, защото алгоритмите на Гугъл използва именно подобна статистика.

Самият Шурбанов казва с тъга, че дори той да остави в превода следа от библейския образ, ако читателите не го познават, посланието пак би било загубено. И колкото хората по-малко познават дълбоките пластове на езика, толкова по-малко ще ги познава и Гугъл или която и да било система за превод, която стъпва на гигантския облак от информация в мрежата. Тук се отваря пространството за дълбоката просветителска дейност на хуманитарните науки, която по парадоксален начин, става необходима в един свят препълнен от информация. Това е въпрос, който надхвърля далеч темата за качеството на преводите. Защото спокойно можем да се запитаме какво би разбрал от филма за Палах, да кажем един млад човек, който няма сетиво за съвсем не случайния библейски образ. Ще може ли да разбере тази част от историята на XX-ти век или дори днешния ден на Централна и Източна Европа, ако не може да се запита защо подобни образи се появяват във филма на един съвременен чешки режисьор? Това е спорно.

1, „Опит“, Ciela 2016, стр. 194-195.